

Transskription af:

Obscuritas

**1:16. Klabaftermanden er med ombord:
Varsler og magi skulle beskytte søfolk på
rejsen over det farefulde hav**

Vært og tilrettelægger: Louise Lindblad

Medvirkende: Benjamin Asmussen, historiker og museumsinspektør

M/S Museet for Søfart og Poul Grinder-Hansen, fortæller

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen

Fortæller: Den unge skibsdreng Theodor står og skurer nogle store gryder for skibskokken. Selvom det er tidlig morgen er der allerede meget hedt i kabyssen. Sveden løber ned ad Theodors beskidte ansigt i brede striber, og mens han står og kigger ud på det stille hav, flyver hans tanker af sted. [fløjter]. Han fløjter. Ligesom hans mor plejede at gøre det. Han forestiller sig sin mor stå i køkkenet, i barndomshjemmet, i sit hvide forklæde. Han ser hendes kærlige ansigt for sig, da tankestrøm pludselig bliver afbrudt af døren, der sparkes op til kabyssen. Det er skibskokken. Den store, kraftige og normalt solbrune mand træder ind og er nu fuldstændig bleg i ansigtet. Han råber og fægter med armene. Er det dig, der står og fløjter, knægt? Er du fuldstændig rablende gal. Tænk, hvis Klabaftermanden hørte dig. Er du overhovedet klar over, hvad du har gjort? Det er den unge skibsdreng ikke. Overhovedet ikke. For hvordan skulle en uerfaren 14 årige københavnerdreng vide, at hvis man fløjter på et skib, så kalder man på storm?

Louise Lindblad: Du lytter til obscuritas. Podcasten om danmarkshistoriens mørke afkroge. I det her afsnit skal vi på en rejse over det besjælede og farefulde hav sammen med skibsdrengen Theodor. Historien er opdigtet, men den er baseret på virkelige beretninger og nok også en del røverhistorier fra den gang kaptajner og sømænd gled over de store have for fulde sejl, og hvor mange bestemte troede på, at skibsgenfærdet klabaftermanden var med ombord. På havet lurer farerne nemlig overalt og derfor forsøgt mange søfolk, så godt de kunne, at sikre sig mod død og ulykke ved magisk hjælp.

Benjamin Asmussen: Lige nu er der bare en lille pære tændt op i lanternen, da det har været i drift, så er selvfølgelig været meget stærkere. Man har kunne se det og det har været praktisk. Så vidste man her var et farligt rev, så kunne man styre på fyrskibet for at undgå revet. Man skulle selvfølgelig huske at holde op med at styre på fyrskibet på et tidspunkt, så man ikke bragede ind i

dem. Det skete desværre ret tit. Så det er blevet ramt af utroligt mange skibe, det her fyrskib, så næsten et uheldigt skib. Det endte også med at synke engang faktisk, på grund af en voldsom påsejling. Men et solidt skib. Meget solidt bygget. Men lad os prøve og se, om vi kan komme ombord.

Louise Lindblad: Benjamin Asmussen er historiker og museumsinspektør på Søfartsmuseet her i Helsingør.

Benjamin Asmussen: Det er ret nyt, at der hovedet er så meget over dæk. Det var jo et sejlskib engang også, så der kunne man få mere plads til sejlene. Men her kan vi komme under dæk. Her skal du lige gå forsigtigt, fordi det er meget snævert, så jeg går baglæns ned ad trappen.

Louise Lindblad: Vi er gået ombord på det gamle fyrskib, Gedser rev fra 1895, og måske er vi ikke de eneste passagerer.

Benjamin Asmussen: Sådan kunne det lyde ombord på et sejlskib, når der pludselig var noget, der bankede på skibssiden. Og for nogle sømænd i sejlskibe tiden, så var det et tegn på, at noget var galt eller noget var godt. For måske, så var det Klabaütermanden eller en form for skibsnisse, der bankede på skibssiden og Klabaütermanden var sådan en form for væsen, som udviklede sig over tid. I begyndelsen blev det set som en form for skibsnisse eller en skibsånd, lidt ligesom bondegårde også kunne være besjælede med med nisser. Jamen, så var det et væsen, som egentlig ville skibet det bedste. Så hvis Klabaütermanden bankede på på siden af skibet, så var det et tegn på, at der var et eller andet galt. Der var et eller andet, der skulle repareres. Der var: skibet var sprunget læk eller var ved at falde fra hinanden, og det vil sige, så skulle man altså være årvågen og se, hvad det var for Klabaütermanden, han ville egentlig godt som udgangspunkt, hvis man også behandlede ham pænt, men i senere tider, så blev det mere i højere grad til at Klabaütermanden var en form for dødning, eller genfærd, som kunne varsle ulykke, storm, ødelæggelse.

Louise Lindblad: Ved vi hvordan han ser ud, ham Klabaütermanden?

Benjamin Asmussen: Der er jo senere, i nyere tid, blevet lavet så mange forskellige tegninger af ham som jo afspejler det vi forestiller os, ikke, sådan, at enten så er han sådan en form for nisse, sådan et lille væsen der hører med. Der er nogle forskere, der mener, at han måske går tilbage til sådan en form for træånd. Altså nogle besjælede træer, der er flyttet med over i treskibet. Men altså det er fortælling på fortælling på fortælling, så i nyere tids skildringer sådan i sen 1800-tallet og op i det tyvende århundrede, der er han mere sådan en dødning, der peger ud, som viser et eller andet, som peger ud mod noget der med en storm eller et skær. Der er også fortællinger om, og der bliver det blandet sammen med alt muligt andet, at denne her dødning, der pludselig viser sig, kan pege i retningen af skibbrudne. Og hvis man følger der, hvor han peger, så pludselig så finder man måske nogle redningsbåde med mennesker i eller sådan noget. Så, det er en historie der, ligesom mange andre af de her fortællinger, griber ind i hinanden. De overlapper, og man kan

næsten fornemme, hvordan man får fortalt noget som ny skibsdreng. Og så ligger det og gærer lidt, man får fortalt noget andet, og en generation senere, jamen så fortæller man selv en historie videre, som er en god blanding af af det hele.

Louise Lindblad: Holdt han til her hvor vi står nu? Vil du forklare hvor vi står?

Benjamin Asmussen: Ja, vi står i forskibet her i vores gamle fyrskib, hvor vi har værksted. Et tømmerværksted, så skulle der være en klabaftermand ombord af den gammeldags type, her på fyrskibet, jamen så er det nok ikke noget dårligt sted.

Louise Lindblad: Nu stod du der, og startede med at banke med en hammer, og jeg tænker sådan, at bankende knirkende lyde. Det har jo været en del af lydbilledet, især når man har været ude på havet, og der har været storm og bølger. Er det så sådan, at man har sagt: 'Det er bare Klabaftermanden der er rumsterer dernede. Ak ja, det er det bare ham'.

Benjamin Asmussen: Man kan næsten forestille sig den rare gamle sømand, der trøster den unge skibsdreng, der er bekymret over, hvad er nu det, der banker? Og så har kunnet fortælle, at det er bare Klabaftermanden, han passer på os. Men man kunne nu også forestille sig det modsatte - at det var en god sport til at skræmme de nytilkomne på skibet med vilde historier.

Louise Lindblad: Theodor sætter sig med sin tallerken i skibsbesætningens fælles spiserum. Mørket er faldet på, så stearinlys står tændte. Skibstømreren og maskinmesteren sidder allerede omkring det lille bord og slukker tørsten i lidt brændevin. Hvem er Klabaftermanden egentligt, spørger Theodor, mens han tager en bid af surkålen og kigger ned i sin tallerken. Har du lagt mærke til bankelydene? Det er Klabaftermanden. Han banker på skibssiden, så jeg ved, hvor jeg skal tætnes svage steder. Han varslers ulykker, fortæller skibsmesteren, og bliver så helt alvorlig i blikket. Forstår du, forstår du? Havets onde hedenske magter pønser altid på at få skibe til at forlise og sømænd til at drukne. Og hvad søen ønsker, beholder den. Der blev helt stille. Theodor kikker ud af vinduet. Havet er besynderligt stille her til aften.

Benjamin Asmussen: Det er en kæmpe maskinrum, vi står i nu. Det er i hele skibets bredde med masser af maskiner til at lave lys og lave trykluft til tågehorn, køre alverdens apparater, så det er sådan, det er sådan et meget forunderligt sted med masser af sjove maskiner. Som i kan høre selv nu, så er der også lidt lyde. Der er noget, der summer, og der er noget, der knirker et sted. Der er noget regn, der drypper, og der er altid lyde på et træskib. Er man ude på vandet med bølger, jamen så er der altid noget, der knager og brager lidt. Og er det et stort skib med mange mennesker om bord, jamen så er der altid nogen, der er i gang med at bygge et eller andet, reparere et eller andet. Så der har altid været liv og aktivitet og specielt i en tid før elektriciteten. Det var der især, at vi som mennesker så allerfleste følelser, fordi pludselig så gemmer der sig jo vilde væsener i hver en krog, når man går omkring med et stearinlys, der blafrer og store skygger. Men da elektriciteten kom til, det elektriske lys, pludselig så var antallet af spørgelsesobservationer jo klart for nedadgående, fordi pludselig kunne man se, at der var faktisk ikke noget inde i hjørnet.

[...]

Ja, det drypper lidt.

Louise Lindblad: Jeg kan godt forstå, at fantasien kan få frit løb.

Benjamin Asmussen: Ja, og nu ligger vi endda i havn, ikke? I et sådan rimelig moderne skib. Har man været ude og sejle om natten og været utryg og søsyg og sulten og træt, og fået for lidt søvn, hvad kunne man så ikke have forestillet sig? Men lad os gå op.

[...]

Og det her er så den gamle mandskabsmesse, hvor mandskabet de sad og slappede af og hyggede sig. Inde ved siden af, i et lillebitte rum, der sad fyrskibsføreren her og spiste. Det var et statussymbol, at man kunne spise alene for sig.

Louise Lindblad: Prøv at beskrive duften.

Benjamin Asmussen: Det er sådan lidt gammel motorolie, noget brændstof af en eller anden slags og noget maling og noget havvand og lidt mågeklatter og sådan lidt der. Sådan en god gang maritim motorblanding.

Louise Lindblad: Altså Klabautermanden, han er jo ikke det eneste overnaturlige væsen, som søfolk kunne møde eller forestille sig fandtes, enten på havet eller her på skibet. Sømandsovertroen, kalder jeg den, den var ret udbredt.

Benjamin Asmussen: Ja, altså søfolk har, ser det ud til, og som så vidt vi kan se som historikere, at det gå går langt tilbage. Der har altid været ritualer og forestillinger knyttet til det at sejle på havet, som jo nok bunder i det her med, at det er svært at kontrollere. Man har ikke styr på det som menneske, man er prisgivet noget andet, og man forstår ikke helt hvad der sker. Så for at få mening i det, jamen så har man både forsøgt at gøre noget ved hjælp af amuletter eller ritualer eller noget andet. Man har også forklaret, hvad der skete og ud fra noget, så det så har har givet mening. Og gennem tiden, så er der så er der opstået denne her - eller det er jo nok langt tilbage - forestilling om det her besjælede hav, altså at havet er ikke bare noget man sejler på, det er noget, der på en eller anden måde lever eller agerer. Havet står sådan lidt uden for verdenen, som vi kender det. Altså den trykke verden med landsbyer og kirker og alt sådan noget og markeder og mad. Jamen så har vi havet der er udenfor, og her bor mærkelige ting, der bor søslange har, der bor kæmpeblæksprutter, der bor Kraken, det store søuhyre, der bor havmennesker, der bor alle mulige andre andre væsener.

Louise Lindblad: Og det er jo heller ikke som udgangspunkt menneskets element det her med at begive sig ud på havet. Det er jo... Og man kan ikke rigtig se hvad der hvad der gemmer sig dernede, når man er på overfladen.

Benjamin Asmussen: Nej, og især når man sejler på meget dybe farvande, så tror jeg vi alle sammen godt kan blive ramt lidt af en frygt, når man pludselig forstår, at vi står i en lille træ- eller stålkasse. Men nedenunder er der måske hundredvis af meter af dybt vand, og hvem ved, hvad der gemmer sig nede på bunden? Og man kan sige som moderne mennesker, så, så lærer vi jo at svømme, fordi vi tænker: 'nå, men hvis vi falder i vandet, så må vi svømme og finde ud af det på en eller anden måde. Men, en udbredt forestilling i tidligere tid var, hvis man som sømand faldt i havet, så var det fordi man var forudbestemt til at drukne. Og så var der ikke nogen grund til at lære at svømme, fordi man druknede jo alligevel. Det var bare et spørgsmål om det gik hurtigt eller langsomt, så man lige så godt lade være, fordi enten.

Louise Lindblad: Så der var mange sømænd der simpelthen ikke kunne svømme?

Benjamin Asmussen: Ja, det var ret almindeligt i den tidlige, især i sejskibstiden, at man kunne ikke svømme, fordi det kunne godt være man... hvis man først var forudbestemt, kunne det godt være at man overlevede lige at falde i første gang, men havet skulle nok tage hvad der var hvad der var dets. Så det ville bare ske senere, og så kunne man lige så godt få det overstået, så at sige.

Louise Lindblad: Denne her overtro, altså hvis man skal forstå den, så tænker jeg også man skal forstå, hvad det var for en arbejdsplads at være på et sejskib. Altså hvad for nogle farer der lurede. Det var en rimelig farlig arbejdsplads.

Benjamin Asmussen: Ja, havet var især i sejskibstiden, altså før man fik motorer og kunne i højere grad styre, uagtet hvordan vejret var, jamen så var havet en farlig arbejdsplads. Skibe gik ned. Hvis vinden blæste ind mod en kyst, jamen så kunne der godt ikke være noget at gøre andet end at forsøge redde sig i land, men skibet kunne blive slået til vrag. Så det var en farlig arbejdsplads og døden om bord - hvad enten den kom af så almindelige sygdomme eller specifikke sygdomme som skørbug eller beri beri eller andre mangelsygdomme eller febersygdomme - den var den var hyppig, eller arbejdsulykker var der også mange af. Folk, der faldt ned fra masten eller meget andet. Så døden har været sådan en hyppig følgesvend om bord på skibene. Der var noget, mange har oplevet, og der har været sådan... Det har været present det her med, at man overgiver sine døde kammerater til havet og typisk gerne med noget tungt sådant bundet til dem, så de ikke sådan kommer op igen. Fordi det...

Louise Lindblad: Hvorfor måtte de ikke komme op igen?

Benjamin Asmussen: Jamen, det er jo er jo noget vi også kender fra land, kan man sige, ikke, at de døde, de skal helst bliver hvor de er. Ja, de skal ikke sådan komme tilbage og lave ballade.

Louise Lindblad: Alle mand er på dækket. Skibsdrengen Theodor står sammen med resten af besætningen og kigger på trækisten foran dem. Den har skibstømreren hurtigt fået snedkeret sammen efter morgens tragiske dødsfald, turens første. Et besætningsmedlem var faldet ned på dækket under sit arbejde til vejrs. Han døde på stedet, og nu skal han begraves til søs. Theodor står ved siden af skibstømreren. 'Hvad sagde jeg', hvisker han til Theodor. Havet kræver liv. De begynder at fylde trækisten med tunge ting i fodenden. Kulstykker, sten, ballastjern. Det er vigtigt, at den døde synker til bunds. Da der ingen skibs præst er, må kaptajnen overtage ritualen. Han læser op af Bibelen, de synger salmer, og så er der jordpåkastelsen. Tre skåle kulstøv fra kabyssen bliver kastet på den døde. 'Farvel Charlie, Gud, vær din sjæl nådig', mumler de til deres kammerat, mens de glider liget i havet over styrbords side. Theodor har fået at vide, at han ikke må se efter den døde, når han først er kastet over bord - at det vil betyde ulykke. Men han kan ikke dy sig, og han ser et ilde varsel for både skib og besætning. Liget synker ikke. Det følger efter i skibets kølvand.

[...]

Altså når man som sådan en besætning på et sejlskib lagde fra land, så var det ikke en selvfølge, at alle ville vende levende hjem. Og så har man så har man ligesom dem gjort det man kunne for at sikre sig, også ved hjælp af magi.

Benjamin Asmussen: Der var flere forskellige ritualer og metoder. Noget af det især i sådan en lidt nyere tid, når vi kommer op i det tyvende århundrede. Det virker som om det er lidt svært at skelne fra søfolk, der gerne vil bestille så lidt som muligt. Sådan noget med at: uh det bringer ulykke, at sejle på en mandag og på en fredag også og også andre dage. Så man må hellere hellere vente.

Louise Lindblad: Okay, så der var nogle dage, der var bedre?

Benjamin Asmussen: Og det var der jo nogle søfolk, der mente. Men spørgsmålet er hvor meget overtro det var, og hvor meget af det, der var et forsøg på at få en ekstra dag i havn. Generelt så forsøgte man så at beskytte sig på forskellige måder, når skibet blev bygget. Det var almindeligt, at man lagde en mønt under masten. Der hvor masten rammer skibet, lagde man en mønt. Og det er virkelig også noget, der går langt tilbage, til antikken i hvert fald. Det her med, at man skal gerne have noget mønt. Noget guld til færgemanden, der skal færgen over til dødsriget, så man ikke sådan bliver fanget. Og det er i virkeligheden nok lidt i familie med den ide om at sømanden, han havde i ældre tid gerne en enkelt guldørering i det ene øre, fordi måske var håbet: jamen hvis han så skulde i land som druknet, jamen så kunne nogen tage guldøreringen og på den måde betale for hans begravelse. Så det var også en måde at sikre sig på, så meget manden man nu kunne. Derudover, så var man også meget opmærksom på, hvad der sådan skete ombord. Man tog varsler af ting, for eksempel sådan noget som , at hvis der var blåt lys ud over havet, så kunne det godt betyde, at der var enten død på vej, eller der var nogen, der var døde derude, så det skulle man passe på med. Og der kommer vi også hen i retning af den her Jonas-fortælling, som vi kender fra Det Gamle Testamente, om Jonas, der flygter med et skib og ikke vil gøre hvad Gud beder ham om. Men, men skibet går ned i eller kommer ud i denne her storm. For at dulme stormen, så mener besætningen, at Jonas her han er forbandet, så de kaster ham over bord, og straks efter lægger stormen sig, og Jonas bliver så slugt af en kæmpe stor hvalfisk, en stor hval, inden han kommer ud igen. Og der er sådan to fortællinger i den her, eller man kan sige to dele af

den her fortælling, som går langt tilbage og kendes mange forskellige steder. Det ene er det her med, at der er nogen ombord, som på en eller anden måde er forbandede, som bærer en skyld, som skaber ulykke. Altså som er en Jonas, som man også kalder det i senere tid. Og det kunne godt give problemer på et skib, hvis alle pludselig var blevet enige om, at det var dig, der var Jonas, og det var din skyld, at der ikke var vind eller for meget vind, eller maden var blevet dårlig eller hvad det var.

Louise Lindblad: Kunne man godt risikerer det? At blive udpeget som Jonas.

Benjamin Asmussen: Ja, fordi det er jo den her menneskelige ide om, at vi vil gerne skabe mening i hvad der sker, og hvorfor går alle de her ting pludselig galt? Jamen, det kan jo være fordi det er dig, der har gjort et eller andet, og så kunne det jo godt være fristende at skaffe sig af med vedkommende. Så barske tanker. Og så er der også en anden del af fortællingen, som er det her med at blive slugt af et havdyr, som også er sådan en fortælling, der går langt tilbage. Man frygtede de her kæmpe væsener de kunne sluge en. Der går vilde fortællinger om, at folk der bliver slugt af hvaler, så sprætter man dem op og finder folk siddende derinde på stole og strikkende og alt muligt. Den danske skibslæge Johan Kortemynte, der sejler til Asien i 1600-tallet, han fortalte om, at de fangede en kæmpehaj på en af ekspeditionerne, og indeni fandt de flere menneskeben og arme og en krop og alt muligt sådan. Han underdriver heller ikke, men der var sådan 10 forskellige menneskedele og et par stole og alt muligt, som den her haj åbenbart havde slugt.

[...]

Det trommer på skyligtet ud over det her. Det er meget passende det.

Louise Lindblad: Stormen flår voldsomt i skibet, som bliver kastet rundt i vandmasserne. Igen og igen skyller kolossale bølger ind over dækket, mens Theodor klamrer sig til noget tovværk. Han er bange. Stormen kom ud af ingenting, og nu kæmper alle mand for sit liv. I det fjerne dukker pludselig en mystisk glød op over havet. Kaptajnen beordrer en af sine mænd op i masten for at finde ud af, hvad det er, der gemmer sig forude. Teodor kigger på sømanden, mens han kravler op til toppen af masten og spejder fremad. Han når ikke at råbe ned til besætningen, før han mister fodfæstet. Der lyder et uhyggeligt dunk, da han rammer dækket. Han kan ikke bevæge sig, men han får fremstammet tre ord, der får det til at løbe koldt ned ad ryggen på Theodor og de andre søfolk. Den flyvende hollænder.

Benjamin Asmussen: Den flyvende hollænder er sådan en nyere, som inden for de sidste hundredevis af år, betegnelse for de her spøgelsesskibe, som færdes på havene, som især i sejlskibenes tid må have været rimelig almindeligt. Skibe hvor besætningen er omkommet, og så sejler de rundt for sig, og det er nok det, der har givet næring til denne her mangfacetterede fortælling om Den flyvende hollænder, om det her skib som sejler rundt på verdenshavene, og når man ser det, så skal man dø, eller sådan noget. Og meget af det stammer fra Wagners opera fra midten af 1800-tallet, hvor det sådan bliver kortificeret, hvad denne her myte går ud på. Men Wagner har selvfølgelig baseret det på nogle fortællinger, som han har hørt. Det er en fortælling, der går langt tilbage, at spøgelsesskibene der sejler rundt derude, de varsler et eller andet så.

Louise Lindblad: Så hvornår fik man det her spøgelsesskib at se?

Benjamin Asmussen: Jamen der er jo mange fortællinger. Det kunne både være et varsel om, at der sker et eller andet forfærdeligt, om man selv skulle dø, eller om at noget var sket på det her sted. Det bliver... Det er meget typisk, at vi har har sådan... Når vi går længere tilbage i tid, så er det en mangefacetteret fortælling. Kommer vi længere op i tid, så finder den nogle faste former. Det er noget af det, vi moderne mennesker godt kan lide at sige: jamen, det var sådan det startede det år, og det gjorde også sådan og sådan. Men går vi længere tilbage, så kan man mere fornemme det her, at jamen der er en masse fortællinger, som i virkeligheden nok bunder i, at det ikke har været så sjældent, at skibe mistede deres besætning. De er blæst eller skyllet overbord i en storm eller død af sygdom eller sult eller noget. Det vil sige, der har sejlet en række herreløse skibe rundt, og nogle af dem har måske sejlet i månedsvis eller årevis rundt. Hvis de ikke var uheldige i en storm, jamen så kunne de måske sejle i årevis og blive grønne af mug og sejle rundt og skræmme folk. Det vil sige, at det har været en reel oplevelse, søfolk har oplevet. De kan pludselig se et skib i horisonten, når de kommer nærmere, jamen så er der ingen om bord eller noget, og man kan se det er forrevent og ødelagt, og det har nok kunne skræmme folk i besætningerne, også dengang.

Louise Lindblad: Og er det ikke rigtigt, at der i hvert fald findes nogle fortællinger om at Klabaütermanden også er en, som så ville vise sig kun i særligt farlige situationer? Ellers så var han jo som udgangspunkt usynlig.

Benjamin Asmussen: Ja, det er jo sådan den lidt ældre udgave, at han sådan passer lidt på skibet. Han går også måske og ordner lidt. Hvis der er et tov der er sprunget eller et sejl der er revnet, jamen så kunne han måske sidde og sy det, sådan så pludselig, så kunne man finde et eller andet der var sket. Sådan: hov, hvordan er det her sket, nå det må være Klabaütermanden der lige har repareret. Da han grundlæggende passede lidt på skibet, og kun når der var virkelig var fare på færde, så bankede han på skibssiden for at advare besætningen? Det bliver jo så senere til, at han bliver sådan mere et varsel om død og ulykke. Så det bevæger sig også sådan over tid, og det er svært at vide præcis hvornår de der skift sker, fordi ja, det har været meget opdelt. Altså hvad har man hørt i sin tidlige karriere som sømand, og hvordan har man selv fortalt det videre? Det har været meget sådan levende.

Louise Lindblad: Var søfolk særligt overtroiske, hvis man sammenligner med andre steder i Danmark.

Benjamin Asmussen: Altså især før elektriciteten og det elektriske lys udryddede mange spøgelsestanker, så var folk jo mere overtroiske. Men samtidig så er søfarten også kendetegnet ved, at det både er farligt og det er uforståeligt på mange måder, at det var farligt. Altså sejler man til til Asien i 1600 eller 1700-tallet, jamen så døde 15% af besætningen. Tvang man slavegjorte afrikanere over Atlanterhavet? Jamen så døde 20% om bord af både slaver og søfolk, så det her har været et farligt, farligt erhverv, og så samtidigt, så har søfolk svævet lidt imellem levende og døde altså på en måde, så er de jo levende, fordi de er indimellem hjemme hos os, men de er

også døde, fordi de er der jo ikke. Nogle gange i tidligere tider, jamen så var en sømand væk i to, tre, fire år eller noget, så for folk derhjemme, så har man altid svævet i uvished. Kommer han hjem igen? Lever han? Lever han endnu?

Louise Lindblad: Men sådan en som Klabaütermanden for eksempel. Lever legenden om ham stadig i sømandskredse? Ved du det.

Benjamin Asmussen: Nej, jeg er ikke stødt på det. Moderne skibe, de er meget regelbundne. Besætningerne er små, de har meget faste rutiner, de har meget faste arbejdsopgaver, og så har de i øvrigt tv og mobilere og internet og PlayStations til at fordrive tiden. Så jeg tror de der er sømandsskrøner, de der fortællinger, de findes i mindre grad. Jeg skal ikke kunne sige, om der stadig er lidt derude, men jeg tror i høj grad at denne her, den her, den her brede overtro, der går langt tilbage i tid og i alle mulige retninger, den er næret af, at vi mennesker har et behov for historier. For at få fortalt historier, for at finde ud af, hvordan verden hænger sammen. Og hvordan gør man det i førmoderne tid? Jamen, der spørger man de ældre, og så fortæller de hvordan det er, og fortæller det de selv har hørt. Og så kører de her historier videre og videre. Om aftenen, når man, som vi, sidder i messen, måske med et stearinlys tændt eller i mørke ovenikøbet - på nogle skibe, var det ikke tilladt at tænde tænd ild overhovedet. Når man så sidder der under dæk i mørke, skibet har knaget og braget, og man ved ikke hvornår man kommer hjem, og der så er blevet fortalt historier, hvor det virkelig har gjort et indtryk.

Fortæller: Du har lyttet til historien om Klabaütermanden og alle de andre overnaturlige væsener og varslerne skygger, som søfolk frygtede, og som de uheldige fik at se på deres sejlture over det farefulde hav. Det er nemt at sige, at det er faren fra det ukendte, der appellerer til den menneskelige fantasi. At det hele bare er noget, der foregik i deres hoveder. Men havet er jo et væsen, der af og til kræver menneskeliv.

Louise Lindblad: Obscuritas er produceret af Louise Lindblad for Vores Tid med støtte fra William Demant Fonden. Redaktør er Rikke Caroline Carlsen. Du kan finde flere podcasts om historie ved at søge på vores tid i din podcastapp.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Obscuritas 1:16 Klabaütermanden er med ombord](#)

Produceret af Louise Lindblad for Vores Tid